

JĘZYK POLSKI

Wymagania edukacyjne dla klasy I technikum

ZAKRES PODSTAWOWY

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- rozumie podstawy podziału literatury na epoki;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym;
- z pomocą nauczyciela sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie;
- na ogół trafnie rozpoznaje konwencje literackie: realistyczną i fantastyczną;
- rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę;
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz niektóre środki znaczeniowe (np. oksymoron), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. wyliczenie), i wersyfikacyjne (np. przerzutnię);
- przy pomocy nauczyciela interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- na ogół trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: komizm, humor;
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy na podstawie *Rozmowy Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* lub innego tekstu;
- zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego;
- na poziomie ogólnym rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów biblijnych i antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych;
- na poziomie ogólnym i przy pomocy nauczyciela rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy, np. *danse macabre*, *memento mori*, *theatrum mundi*;
- z pomocą nauczyciela odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;

- podejmuje próbę porównywania utworów literackich lub ich fragmentów;
- przedstawia z pomocą nauczyciela propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym;
- z pomocą nauczyciela wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wybrane wartości uniwersalne, np. dobro, piękno; i narodowe, np. tradycja.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- potrafi przetwarzać i układać pod względem ważności proste informacje z tekstów;
- przy pomocy nauczyciela analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje niektóre teksty retoryczne (przemówienie) i popularnonaukowe (notatka encyklopedyczna, definicja);
- wie, że starożytny teatr grecki wpłynął na rozwój sztuki teatralnej;
- z pomocą nauczyciela rozumie pojęcie *katharsis*;
- potrafi scharakteryzować główne prądy filozoficzne epoki: stoicyzm, epikureizm, humanizm, racjonalizm;
- zazwyczaj potrafi odczytać na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury;
- z reguły odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- przy pomocy nauczyciela wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz podczas tworzenia własnych wypowiedzi;
- zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych;
- z pomocą nauczyciela rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych;
- rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu może zmieniać znaczenie wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji;
- na poziomie ogólnym potrafi określić podstawowe znaczenie zapożyczeń w tekście;
- zna wybrane biblizmy, mitologizmy, sentencje i aforyzmy wywodzące się z mitologii, Biblii oraz polskiej tradycji ludowej;
- rozpoznaje stylizację biblijną;
- częściowo rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- rozumie pojęcie znaku językowego;
- wie, że język to system znaków;
- zna pojęcie aktu komunikacji językowej;
- potrafi wymienić wybrane funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje z pomocą nauczyciela niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoks);
- stosuje niektóre zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wybrane wypowiedzi językowe, stosując przejrzyste (jednoznaczne) kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- na ogół stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji;
- z pomocą nauczyciela dostrzega zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- stosuje podstawowe zasady ortografii poznane w szkole podstawowej;
- wykorzystuje podstawowe zasady interpunkcji w zdaniach złożonych (oddzielanie przecinkiem zdań składowych).

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- przy pomocy nauczyciela formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej;
- próbuje określać cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- na ogół rozumie i próbuje stosować w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- przy pomocy nauczyciela potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne: powtórzenie, anafora, epifora, pytanie retoryczne, apostrofa, wyliczenie, wykrzyknienie;
- potrafi wyróżnić argumenty w swojej wypowiedzi pisemnej;
- przy pomocy nauczyciela próbuje zrozumieć, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych.

III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie.

- ma swoje racjonalne zdanie, ale nie zawsze potrafi je uzasadnić;
- zazwyczaj umie zbudować wypowiedź z uwzględnieniem celu i adresata;
- na ogół potrafi dostrzec przejawy agresji językowej;

- przy pomocy nauczyciela formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje proste informacje;
- z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- z pomocą nauczyciela odróżnia streszczenie od parafrazy;
- z pomocą nauczyciela tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- próbuje stosować retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- wygłasza mowę, popełniając błędy, które nie zakłócają komunikatywności;
- z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, próbuje przeprowadzić logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- zna zasady poprawności językowej i stylistycznej i próbuje je stosować w tworzeniu własnego tekstu;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym.

IV. Samokształcenie.

- potrafi uczyć się samodzielnie;
- próbuje porządkować informacje; w niewielkim stopniu potrafi syntetyzować poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia;
- rzadko korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- próbuje stosować odpowiednie cytaty w swoich wypowiedziach;
- w niewielkim stopniu wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe) do przygotowania samodzielnych zadań;
- gromadzi informacje potrzebne do napisania sprawdzianu lub wykonania zadania domowego.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- rozumie podstawy podziału literatury na epoki;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym;
- sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie;
- rozpoznaje konwencje literackie: realistyczną, fantastyczną i groteskową;
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę;

- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe (np. oksymoron, peryfrazę, hiperbole), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę), wersyfikacyjne (np. przerzutnię); próbuje określić ich funkcje w utworze literackim;
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos;
- rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok;
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej;
- rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów biblijnych i antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych;
- rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; dokonuje próby ich interpretacji i wartościowania;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy: *dance macabre*, *memento mori*, *ars moriendi*, motyw sokoła, *theatrum mundi*;
- potrafi posłużyć się wiedzą o tekstach poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach;
- przedstawia propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. dobro, piękno, altruizm, odpowiedzialność, tolerancja, i narodowe, np. tradycja, patriotyzm.

I. Kształcenie literackie i językowe. Odbiór tekstów kultury.

- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów w stopniu umożliwiającym funkcjonalne ich wykorzystanie podczas lekcji i w samodzielnej pracy;
- odczytuje sens utworu, jego główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie) i popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja);
- określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej;
- rozumie pojęcie *katharsis*;

- charakteryzuje główne prądy filozoficzne: stoicyzm, epikureizm, teocentryzm, antropocentryzm, humanizm, racjonalizm oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- odczytuje na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi;
- zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; rozpoznaje ich funkcje w tekście;
- potrafi wykorzystać zdania złożone podrzędnie do budowania wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym;
- rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu wpływa na znaczenie wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; potrafi odnaleźć w utworze stylizację biblijną;
- określa rodzaje zapożyczeń w języku polskim;
- zna i rozumie biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w literaturze;
- rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna) oraz określa ich funkcje w tekście;
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście;
- zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi, np. paradoksy, homonimie;
- stara się posługiwać różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- stosuje zasady etyki wypowiedzi;
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji;

- dostrzega zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- wykorzystuje zasady ortograficzne poznane w szkole podstawowej;
- tworzy wypowiedzi, stosując zasady ortografii i interpunkcji języka polskiego.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- formułuje tezy i argumenty w samodzielnie stworzonej wypowiedzi ustnej i pisemnej;
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- zna podstawowe środki retoryczne (powtórzenie, anafora, epifora, pytanie retoryczne, apostrofa, apel, wyliczenie, paralelizm, wykrzyknienie, czasowniki w 1 osobie liczby pojedynczej i liczby mnogiej, inwersja);
- rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne – pozamerytoryczne);
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach.

III. Tworzenie wypowiedzi. mówienie i pisanie.

- zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi, uzasadniając własne zdanie;
- budując wypowiedź, określa jej cel, adresata i funkcję, którą ma spełnić;
- dostrzega przejawy agresji językowej;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- odróżnia streszczenie od parafrazy;
- tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- wygłasza mowę z zastosowaniem środków pozajęzykowych;
- interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- zna zasady poprawności językowej i stylistycznej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu;

- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

- pracuje samodzielnie;
- przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja);
- porządkuje informacje w problemowe całości, np. wg epoki literackiej, autora, utworu, motywu;
- korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
- wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji (mimika, gestykulacja);
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe);
- gromadzi i na ogół trafnie przetwarza informacje w celu wykorzystywania ich podczas lekcji, zajęć pozalekcyjnych oraz pracy w domu.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- rozumie podział literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do oświecenia;
- sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie, baroku, oświeceniu;
- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (realistyczną, fantastyczną, symboliczną, groteskową);
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, dramat szekspirowski, a także odmiany powieści i dramatu;
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście;

- rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok oraz tekstach będących nawiązaniem;
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej;
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. teocentryzmem, uniwersalizmem, antropocentryzmem, humanizmem, sarmatyzmem, racjonalizmem, klasycyzmem, sentymentalizmem) i poddaje ją refleksji;
- rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. motyw Apokalipsy, *dance macabre*, *memento mori*, *ars moriendi*, *stabat mater*, motyw sokoła, *theatrum mundi*) oraz dostrzega żywość motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. prawda, dobro, piękno, altruizm, tolerancja, odpowiedzialność, i narodowe, np. symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja); rozpoznaje środki językowe zastosowane w tekstach;

- określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej;
- rozumie pojęcie *katharsis* i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła;
- charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- definiuje i rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji biblijnej, rozumie ich znaczenie w tekście;
- poprawnie określa rodzaje zapożyczeń i próbuje określić sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok;
- zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;
- poprawnie rozpoznaje i nazywa rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście;
- zna i rozumie pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoks), dba o jasność i precyzję komunikatu;
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;

- odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego;
- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji;
- charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej;
- wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;
- rozróżnia typy argumentów (merytoryczne, logiczne, pozamerytoryczne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach;
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji i ocenia je pod względem etycznym.

III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie.

- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

- tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- poprawnie tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych (mimika, gesty, modulacja głosu);
- samodzielnie interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- poprawnie stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja);
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie, syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- w celu poszerzania swojej wiedzy korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;
- dokonuje selekcji źródeł;
- w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi;
- wzbogaca swoją wypowiedź trafnie dobranymi pozajęzykowymi środkami komunikacji (mimika, gesty, modulacja głosu);
- w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;
- przygotowując się do zajęć, wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich oceny;
- gromadzi i przetwarza informacje;
- w sposób funkcjonalny korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł

internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;

- dba o rozwój swoich zainteresowań oraz popularyzację osiągnięć, wykorzystując formę projektu.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- rozumie podział literatury na epoki;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym;
- sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie oraz w pozostałych (dotyczy kontekstów);
- właściwie rozpoznaje konwencje literackie i precyzyjnie określa ich cechy w utworach (realistyczną, fantastyczną, symboliczną, groteskową);
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, dramat szekspirowski, a także odmiany powieści i dramatu; wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok oraz tekstach będących nawiązaniem; określa jej artystyczny i wartościujący charakter;
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej;
- poprawnie rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (teocentryzm, uniwersalizm, antropocentryzm, humanizm, reformacja,); poddaje ją refleksji;
- trafnie rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (motyw Apokalipsy, *dance macabre*, *memento mori*, *ars moriendi*, *stabat mater*, motyw sokoła, *theatrum mundi*) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; dokładnie określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny i inne;
- trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (prawda, dobro, altruizm, piękno, tolerancja, odpowiedzialność) i narodowe (symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja); rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach;
- precyzyjnie określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej;
- posługuje się pojęciem *katharsis* i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła;
- wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- na poziomie dosłownym i przerośnym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- posługuje się pojęciami stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;
- dokładnie określa rodzaje zapożyczeń i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny;
- zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;
- rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna itp.) oraz trafnie określa ich funkcje w tekście;
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; trafnie rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście;
- posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu;
- sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji;
- wyczerpująco charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej;
- zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;
- rozróżnia typy argumentów (merytoryczne, logiczne, pozamerytoryczne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach;
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.

III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie.

- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;

- wygłasza mowę z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację);
- w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- stosuje wszystkie zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja);
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej;
- podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;
- dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych;
- w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi;
- wzbogaca swoją wypowiedź celowo stosowanymi i trafnie dobranymi pozajęzykowymi środkami komunikacji (mimika, gestykulacja, modulacja głosu);
- w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;
- gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych;
- korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;
- wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- odczytuje teksty z podstawy programowej na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym;
- rozumie podział literatury na epoki;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do oświecenia;
- trafnie sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie oraz w pozostałych (dotyczy kontekstów);
- właściwie rozpoznaje konwencje literackie i precyzyjnie określa ich cechy w utworach (realistyczną, fantastyczną, symboliczną, groteskową);
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, dramat szekspirowski, a także odmiany powieści i dramatu; wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok oraz tekstach będących nawiązaniem; określa jej artystyczny i wartościujący charakter;
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej;
- poprawnie rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (teocentryzm, uniwersalizm, antropocentryzm, humanizm, reformacja,); poddaje ją refleksji;
- trafnie rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (motyw Apokalipsy, *dance macabre*, *memento mori*, *ars moriendi*, *stabat mater*, motyw sokoła, *theatrum mundi*) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; dokładnie określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

- w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny i inne;
- trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (prawda, dobro, altruizm, piękno, tolerancja, odpowiedzialność) i narodowe (symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- odczytuje dzieła sztuki z różnych dziedzin na poziomie dosłownym i przerośnym, porównuje ze sobą dzieła z różnych dziedzin sztuki i różnych epok;
- szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja); rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach;
- precyzyjnie określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej;
- posługuje się pojęciem *katharsis* i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła;
- wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- na poziomie dosłownym i przerośnym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady zróżnicowania językowego;
- samodzielnie wzbogaca swoją wiedzę o języku;

- funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady komunikacji wypowiedzi i kultury języka;
- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; trafnie rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście;
- sprawnie posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu;
- sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji;
- wyczerpująco charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji;
- zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;

- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;
- rozróżnia typy argumentów (merytoryczne, logiczne, pozamerytoryczne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach;
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.

III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie.

- tworzy teksty mówione i pisane odznaczające się oryginalnością i wartościami artystycznymi;
- rozwija swoją twórczość (próby literackie, pisanie do gazetki szkolnej, warsztaty pisarstwa i inne);
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- wygłasza mowę z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację);

- w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- stosuje wszystkie zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

- rozwija swoje zainteresowania językiem i literaturą na różnych zajęciach pozaszkolnych;
- szerzy wśród rówieśników zainteresowanie językiem polskim, literaturą i kulturą;
- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja);
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej;
- podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;
- dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych;
- w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi;
- wzbogaca swoją wypowiedź celowo stosowanymi i trafnie dobranymi pozajęzykowymi środkami komunikacji (mimika, gestykulacja, modulacja głosu);
- w celu poszerzenia swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;
- gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych;
- korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;
- wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.

PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA

JĘZYK POLSKI

2022/2023

1. Uwagi wstępne

- Na pierwszej lekcji uczniowie są informowani o wymaganiach edukacyjnych, sposobach sprawdzania osiągnięć i kryteriach oceniania oraz o warunkach i trybie uzyskania na koniec roku oceny wyższej niż przewidywana. Dla rodziców/ prawnych opiekunów powyższe informacje dostępne są na stronie szkoły.
- Oceny i prace są jawne dla uczniów i rodziców/ opiekunów prawnych. Na wniosek zainteresowanej strony nauczyciel uzasadnia swoją ocenę.
- Uczeń posiadający opinię lub orzeczenie Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej ma każdorazowo dostosowany sposób zdobywania wiedzy, umiejętności i ocen zgodnie z indywidualnymi potrzebami ucznia wyszczególnionymi w dokumencie. Istnieje możliwość zaprezentowania przygotowanego materiału w sposób dogodny dla ucznia, wynikający z zaleceń.

2. Przygotowanie i praca na lekcji oraz ocenianie wiedzy i umiejętności uczniów

- Uczeń ma obowiązek korzystać na lekcji z podręcznika, tekstu przerabianej lektury, zeszytu przedmiotowego (w którym prowadzi notatki), arkusza do realizacji prac pisemnych lub innych materiałów potrzebnych do lekcji. Ich brak ma wpływ na ocenę.
- Wszelkie prace zadane z wyprzedzeniem co najmniej tygodnia uczeń musi oddać w wyznaczonym terminie. Za brak pracy otrzymuje ocenę niedostateczną. Ewentualna poprawa może nastąpić po ustaleniu z nauczycielem.
- Jeśli na zapowiedzianych: prezentacji/ odpowiedzi/ sprawdzianie/ wypracowaniu uczeń był nieobecny z powodu dłuższej choroby lub wyjątkowo ważnych spraw rodzinnych, ma obowiązek w ciągu 2 tygodni od powrotu do szkoły nadrobić zaległości z własnej inicjatywy. Nieskorzystanie z tej możliwości skutkuje wpisem oceny niedostatecznej z w/w zadania. Uczeń nie ma możliwości poprawy tak uzyskanej oceny.
- Co najmniej raz na semestr każdy uczeń zostanie oceniony za pracę na lekcji, tj za aktywność podczas lekcji oraz samodzielną i zespołową pracę zaprezentowaną przez ucznia na forum. Na bieżąco taką pracę odnotowuje się za pomocą znaków „+” lub „-”. Pięć plusów to ocena bardzo dobra, dwa minusy lub brak jakiegokolwiek znaku to ocena niedostateczna.
- Niesamodzielną pracę ucznia każdorazowo zostaje oceniona na niedostateczny z wpisem punktów ujemnych za oszustwo. Uczeń nie ma możliwości poprawy tak uzyskanych ocen, chyba że nauczyciel zadecyduje inaczej.
- Uczeń ma prawo poprawić niezadowolające oceny z wypracowania i odpowiedzi typu maturalnego oraz sprawdzianu w ciągu 2 tygodni od ich uzyskania w sposób ustalony z nauczycielem. Nie istnieje jednak możliwość poprawy oceny niedostatecznej uzyskanej w wyniku odmowy wykonania zadania (jeśli uczeń oddał pustą kartkę, nie przyniósł pracy w terminie, odmówił odpowiedzi); chyba że nauczyciel zadecyduje inaczej.
- Uczeń ma prawo zgłosić 2 nieprzygotowania w semestrze bez podania przyczyny. Nieprzygotowanie musi zostać zgłoszone na początku lekcji (kartka z numerami z dziennika). Jednak nie istnieje taka możliwość, gdy zaplanowana jest (z wyprzedzeniem) prezentacja pracy domowej, sprawdzian bądź wypracowanie lub omawianie lektury (z treści lektury).
- Nieobecność na lekcji nie zwalnia ucznia od przygotowania do niej, z wyjątkiem możliwości wynikających z podpunktu poprzedniego. Uczeń ma obowiązek samodzielnie uzupełnić zaległości z lekcji, na której był nieobecny, oraz wykonać wszystkie zadania.

- Korzystanie podczas lekcji z wszelkich niedozwolonych urządzeń skutkuje odpytaniem na ocenę z bieżących zagadnień oraz wpisaniem punktów ujemnych z zachowania.

3. Sposoby sprawdzania osiągnięć

Ocenie podlegają: wypowiedzi ustne, różnego rodzaju prace domowe, udział w dyskusjach, sprawdziany ze znajomości lektur, wypracowania, kartkówki, testy wiedzy o epoce, czytanie ze zrozumieniem, prace grupowe, praca na lekcji, udział w konkursach, imprezach kulturalnych, artystycznych szkolnych, międzyszkolnych, olimpiadach.

4. Kryteria oceniania prac pisemnych i odpowiedzi ustnych

- Prace pisemne i odpowiedzi ustne typu maturalnego oceniane są według kryteriów maturalnych zamieszczonych w *Informatorze maturalnym*.
- Odpowiedzi ustne oceniane są zgodnie z następującymi kryteriami: stopień realizacji tematu, kompozycja, język i styl wypowiedzi.
- Przy ocenie punktowej stosuje się przeliczenie procentów na oceny:
celujący: 100% (przy spełnieniu wszystkich warunków o uzyskiwaniu oceny)
bardzo dobry: 95% - 99%
dobry: 80% - 94%
dostateczny: 60% - 79%
dopuszczający: 40% - 59%
niedostateczny: poniżej 40%

5. Waga ocen:

Waga	Kryterium
4	Sprawdziany ze znajomości lektur obowiązkowych Wypowiedź pisemna typu maturalnego Odpowiedź ustna typu maturalnego
3	Praca klasowa Sprawdzian z wiedzy i umiejętności (np. czytanie ze zrozumieniem, streszczenie artykułu, pisanie wstępów i zakończeń oraz tez) Udział w dyskusji na forum szkoły Laureaci konkursów ogólnopolskich i olimpiad
2	Test wiadomości i umiejętności (np. z epok i z treści lektur) Sprawozdanie, streszczenie, recenzja Zadanie domowe – dłuższa wypowiedź pisemna Finaliści i wyróżnieni w konkursach międzyszkolnych
1	Karty pracy Kartkówka Zadanie domowe Notatka Odpowiedź ustna Projekt Praca w grupach Praca na lekcji/ Aktywność Udział w konkursach szkolnych, imprezach kulturalnych, artystycznych odbywających się w szkole

6. Sposoby wystawiania ocen końcowych

- Podstawą zaliczenia jest zdobycie podstawowej wiedzy oraz nabycie podstawowych umiejętności określonych w podstawie programowej.

- Dwa tygodnie przed końcem semestru i 3 tygodnie przed końcem roku wystawiane są oceny proponowane, o których informuje się uczniów i rodziców/ prawnych opiekunów. Ocenę śródroczną poprawia się na zasadach ustalonych z nauczycielem. Ocenę końcoworoczną – jak poniżej.
- Przy wystawianiu oceny końcoworocznej bierze się pod uwagę wszystkie oceny z całego roku.
- Uczeń który otrzymał ocenę niedostateczną na pierwszy semestr nie musi jej poprawiać, jednak na koniec roku musi mieć średnią ważoną co najmniej 2,0 przy uwzględnieniu oceny niedostatecznej z pierwszego semestru o wadze 2.
- Przeliczenie średniej ważonej na semestr i koniec roku:
W wyjątkowych sytuacjach średnia ważona z dziennika elektronicznego jest sugestią do wystawienia oceny końcowej.
Uczeń może otrzymać ocenę celującą, gdy opanuje wszystkie treści i umiejętności określone w podstawie programowej.

7. Warunki i tryb uzyskania oceny wyższej niż przewidywana na koniec roku:

1. Uczeń może ubiegać się o podwyższenie przewidywanej oceny tylko o jeden stopień.
2. Warunki ubiegania się o ocenę wyższą niż przewidywana:
 - frekwencja z przedmiotu nie niższa niż 70% w roku szkolnym (z wyjątkiem długotrwałej choroby);
 - przystąpienie do co najmniej 60% przewidzianych przez nauczyciela form sprawdzania wiedzy w roku szkolnym (również w trybie poprawy ocen);
 - uzyskanie z co najmniej 30% form sprawdzania wiedzy ocen wyższych niż ocena przewidywana w roku szkolnym (również w trybie poprawy ocen);
3. Uczeń ubiegający się o podwyższenie oceny zobowiązany jest ustalić z nauczycielem przedmiotu zakres materiału, jaki ma opanować oraz termin i formę sprawdzenia jego wiedzy.
4. Nauczyciel przedmiotu sprawdza spełnienie warunków wymienionych w Statucie.
5. W przypadku niespełnienia któregośkolwiek z warunków wymienionych w Statucie uczeń nie może ubiegać się o podwyższenie oceny.
6. Uczeń może otrzymać niższą niż przewidywana roczną ocenę z zajęć edukacyjnych, jeżeli w okresie od poinformowania o przewidywanych ocenach do ostatecznego terminu wystawienia ocen rocznych nie realizuje podstawy programowej z danego przedmiotu lub nie spełnia kryteriów uzyskania tej oceny.

8. Warunki i sposoby oceniania w okresie zdalnego nauczania

Podstawa prawna: §1 pkt.4 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID, (Dz. U. poz. 493) z późniejszymi zmianami.

Zasady ogólne:

1. Organizacja pracy uczniów i nauczycieli przebiega zgodnie z tygodniowym rozkładem zajęć zamieszczonym w dzienniku elektronicznym.
2. Nauczyciele dokumentują realizację podstawy programowej poprzez wpisanie tematu do dziennika elektronicznego.
3. Nauczyciele prowadzą zajęcia z użyciem platform edukacyjnych, dziennika elektronicznego, poczty elektronicznej, komunikatorów oraz innych dostępnych form elektronicznych.
4. Uczniowie nie mający dostępu do Internetu otrzymują raz na dwa tygodnie pakiety edukacyjne, zawierające zadania do wykonania, dostępne w sekretariacie szkoły (W pakietach określone są terminy wykonania prac, które uczeń dostarcza do szkoły) lub uczestniczą w zajęciach, korzystając z narzędzi szkolnych.

5. Komunikacja pomiędzy nauczycielami a uczniami i rodzicami odbywa się głównie za pomocą dziennika elektronicznego, poczty elektronicznej oraz za pośrednictwem dostępnych komunikatorów internetowych.

Ocenianie uczniów:

1. Sprawdzanie osiągnięć edukacyjnych uczniów może odbywać się na podstawie pisemnych prac uczniowskich, odpowiedzi ustnych, prac wytwórczych, projektów, ćwiczeń praktycznych, prac domowych i innych form zleconych przez nauczyciela. Sposób komunikacji określa nauczyciel.
2. Wykonywanie zadań zleconych przez nauczyciela jest obowiązkowe. Tryb i termin określa nauczyciel.
3. Oceny są wpisywane do dziennika elektronicznego i są podstawą do klasyfikowania ucznia.
4. Poprawa oceny może nastąpić w formie i terminie ustalonym przez nauczyciela z uczniami, z uwzględnieniem specyfiki pracy i możliwości technicznych.
5. Nauczyciel oceniając ucznia bierze pod uwagę jego możliwości psychofizyczne, zaangażowanie w proces nauczania oraz dostępne dla ucznia zasoby techniczne. Warunki i tryb ustalania oceny reguluje Statut Szkoły.
6. W czasie zdalnego nauczania waga ocen i zasady rozliczania z prac oddawanych przez uczniów pozostają jak dotychczas, chyba że nauczyciel zadecyduje inaczej i powiadomi o tym zespół klasowy.
7. O problemach z dostępem do Internetu należy powiadomić nauczyciela przedmiotu lub wychowawcę, wówczas sytuacja ucznia będzie rozpatrywana jednostkowo.
8. Nauczyciel archiwizuje prace domowe poszczególnych uczniów i przechowuje je do wglądu.
9. Klasyfikowanie i promowanie uczniów odbywa się na zasadach opisanych w Statucie Szkoły. Wpisy w dzienniku elektronicznym są dostępne dla uczniów i ich rodziców.

* Zapisy mogą ulec modyfikacji w zależności od zmian w prawie oświatowym.

* W przypadku długotrwałej realizacji nauczania w formie nauki zdalnej nauczyciel ma możliwość weryfikacji zapisów zawartych w PZO i obowiązek poinformowania o wprowadzonych zmianach drogą mailową (poprzez dziennik elektroniczny) uczniów oraz rodziców.